

Moji neprijatelji.

ri vrste ljudij sem se bal jaz v svojih mladih letih. Dvomim, da uganete katerih. Nò, dimnikarja seveda; gledé tega se mi ni menda dalje opravičevati. Tisto začrnelo lice, tista úsnijata, sajasta obleka, tista omêla in strgulje — vse to ni bogsivedi kakó prikupljivo. Pa nikárte misliti, da je bil naš dimnikar nepriljuden, oduren človek. Prav nasprotno — rad je imel nas otrôke, le mi ga nismo imeli radi. Pred našim pragom nas je sedela časih cela tolpa. Zamišljeni smo bili v igro. Vrjemite mi, da nikdo niti z daleč ni mislil na dimnikarja. Pa ravno tedaj se je primuzal izza ogla. Kakor zadrhté golobje, ko plane méd-nje sokol, takó smo poskočili mi k višku ter zbežali, kamor je bilo komu bliže. Pa — saj vam je znano — nekateri otroci so tudi pri vstajanji in bežanji dosile neokretni. Take je naš dimnikar posebno ljubil. Posegel je po prvem najbližjem, dvignil ga v naročaj, pogladil mu lice in v znak posebnega prijateljstva poljubil ga v čelo in na ustni. Oj, to so vam bili očiti sledovi, kjer koli se ga je dotaknil. Prav nič manj črn ni prišel tak počasnež iz moževih rok, kakor je bil dimnikar sam. Seveda je vsak jokal in upil, kot da bi mu bil hotel šaljivi mož izpihniti še tisto malo življenja, kar ga ima tákovšno revše.

Tak, vidite, bil je naš dimnikar. Rad je imel otrôke, a mi ga nismo imeli radi. Kakó neki? Nikdó ni rad črn v obraz, niti dimnikar sam. — A zdaj tudi naš dimnikar ne straši več otrók. Vlani je umrl. Videl sem ga na mrtvaškem odru. A tedaj je bil tudi on takó — bel . . .

Pa koga, pravite, sem se še bal? — Cerkovnika? — Nè! — Gospoda učitelja? — Nè! — Gospoda župnika? — Nè! — — Ne uganete! Mesarja sem še bal prav na izreden način. Tudi ta ni bil nam otrókom neprijazen; prav ljub in prijazen mož je bil sam ob sebi, a jaz sem se ga bal morda bolj kot dimnikarja. Vže to imé mi je zvenelo toli odporno in potem še tisti — nôži, katere je mož najprvo izvlekel iz žepa, kadar je stopil v hišo. — Tudi k nam je prišel strije Gropa vsako leto vsaj po jedenkrat — klát. Tisti dan je bil záme dosile mučen. Če mi je bilo le količkaj môči, odtegnil sem se dômu. Šel sem pastirju pomagat past ter še le na večer prišel domóv, ko je strije Gropa vže zdavnaj opravil svoj krvavi posel. — A to vse bi mi ne bilo strijca Groge takó odtujilo, da mi ni z drugim činom toli primrzél, da se še danes ne morem spómneti njegovega imena brez nekake grenkôbe. V mladih dneh se utisne marsikaj človeku v dušo, česar ne morejo izbrisati niti pozna leta.

Imeli smo pri nas tiste dni takó ljubega telička, da vam ga ne morem opisati. Sredi čela je imel dolgo belo liso, nogé bele, čez hrbet pa takisto snežno belo liso. — Dà, dà, ves tak je bil, da si ne morete misliti lepše živalice. Oj kóliko veselja sem imel jaz s tistim teličkom! Jaz sem ga krmil in napajal, jaz mu nastiljal in ga vodil na pašo. A neko jutro ga je kar nakrát zmanjkalo iz hleva. Zamán sem povpraševal očeta in mater, zamán poizvedoval pri pastirji, kam so peljali mojega telička. Nikdo mi ni hotel povedati, kdo ga je vzel; le to so mi govorili, da ga ni in da ga — ne bode več. Niti moj jok jih ni omečil. — Teden dnij pozneje še-le mi je povedal Vrbetov Nejče, da je videl, kakó je v našem

hlevu zjutraj zgodaj strije Groga zvezal mojemu teličku nogé, položil ga na voz, potem pa ga odpeljal s seboj. Domà pa da mu je zamoril mlado življenje . . .

Nò, pa uganite dalje, koga sem se še bal. Tega pa izvestno ne uganete. Čakajte, pomagam vam! Vo— —

— Vodé!

— Nè, nè! Biti mora živa stvar! Vo—

— Volóv!

— Tudi nè, tudi nè! Biti mora živa, razumna stvar, človek, a človek gotovega stanú. Vo—, vo—

— Voznik!

— Tudi nè! Vidim, da ne uganete. Bal sem se vojakov. Seveda, kar vas je mestnih otrok, mari je vam, če v trdem mraku srečate na ulici vojaka. Vsak dan jih vidite in vsakdanji so vam kot drugi ljudje. A pri mèni — otroku odležnih planin — bilo je to vse drugače. Kaj ménite, pri nas pod Vítrancem ni kakor v mestu. Le po imenu sem poznal vojake, dokler sem bival domá. Rajnki ded — vi ga niste poznali, ej dober, dober mož je bil, Bog mu daj dobro — ta mi je pravil včasih od vojske in vojakov. Sam je bil v mladeniških letih vojak in izkusil je, kaj je vojska. „De-tè šment, tisti Napoljón, tisti, tisti . . . Bodeš vže bral o njem, ko dorasteš. Jaz sem mu pa gledal v obraz, prav kakor zdaj-le tebi. Ej, tisti¹ je imel vojakov, kakor listja in trave in ljudi je pomoril, da se Bogu usmili. Ves svet je mislil preobrniti, pa mu je Bog pokazal, da je še jeden višji, nego li on. Zapuščen od vsega svetá je umrl mogočnež notri tam nekje za morjem.“ Takó mi je često pripovedoval ded o „vélikem vojaku“ Napoleonu. A ne le o njem mi je pravil, opisoval mi je tudi muke vojaškega življenja, opisoval vzlasti grozovitosti vojske: kakó tam puške pokajo, kakó tam bobni pojó, kakó se moré vojaki brez usmiljenja, prav kakor pôje pesen:

Tam se nič ne smili
Očka svoj'mu sinu,
Sin pa tud' očetu ne.

Dà, dà, mnogo mi je pripovedoval rajnki ded, kakó je bilo „njega dni.“ Jaz pa sem si naslikal ob njegovem pripovedovanji v mladi duši hude, divje obraze, predočil si ljudi brez srcá, brez usmiljenja. To so mi bili — vojaki. V resnici do tedaj še nisem videl vojaka.

Tiste dni pa sem tudi jaz kar čez noč skoraj postal iz zagorskega pastirčka mesten otrok. Dali so me bili v mesto v šolo. In videl sem poslej vojakov prav toliko, kolikor jih vidite vi slednji dan. Izpoznal sem sicer, da niso tako strašni, kakor sem si jih domišljeval jaz doma, a vender sem se bal tistih resnih obrazov bolj, nego strijca Groge, ki je klal doma ščetince in teličke. Na daleč sem se ógnil vselej vojaku, kadar sem ga srečal.

Toda čujte, kaj se mi je nekoč prigodilo.

Takój prve mesece je bilo, odkar sem prišel v mesto v šolo. Mračnega, jesenskega popóldne. Tjã konci mesta v tisto mogočno poslopje sem zanašal tudi jaz skoro dan na dan svoj abecednik in pločico. Mesta in njegovih skritih in zavitih ulic tedaj seveda še nisem tako poznal, kakor sedaj. A imel sem tovariša-

sostanovnika, s katerim sva hodila skupaj v šolo. A tiste dni je ostajal bolan domá. Moral sem toràj hoditi sam v šolo.

Popóludne tistega jesenskega dné je bilo. Mrak je vže legal k zemlji, ko smo se trumoma vsuli iz šole. Kakor navadno smo se hitro razkropili. Tudi jaz sem krenil po malo znanem mi pôti proti domu. Toda nakrat — vedi Bog kakó — zašél sem bil v ozko temno ulico. Izpoznal sem, da nisem na pravem pôti. A kam naj se obrnem? Vroče mi je prihajalo in solzé so mi jele lezti izpod trepalnic. Sredi tujega mesta in nikjer znanega obraza — to je hudó! Po vsej ulici ni bilo videti žive duše. A pač — iz dalje je prihajala dolga postava. Zaveselil sem se. Toda hipoma mi je strahú zadrhtela duša. Prihajajoča dolga postava bil je — vojak. Takó strašéče mu je žvenketala dolga sablja po trdem tlaku. Kaj mi je bilo početi? Bežati — kam? ko mi je bila neznana vsaka ulica. Pet strijcev Grogov bi bil videl ondàj raje, nego jednega vojaka. Ne vem več natanko, kako mi je bilo, a da mi ni bilo dobro, sklepam po tem, ker ste se mi tresli koleni, kakor šiba na vodi. Na glas sem zajokal. A vže je stala pred menoj ona strašna postava — živ vojak. Priljudno me je prijel za roko ter me uprašal, zakaj-li jokam. Ničesar mu nisem odgovoril, le rôsna očesa sem proseče uprl vanj. Še dvakrat me je moral uprašati, predno sem boječe snél raz glavo pokrivalo ter mu odgovoril, da se ga — bojím. A neznanec mi je ljubko stisnil rôki, položil mi na glavo pokrivalo in rekel mehko: „Ne boj se me, dečko, ne boj!“ Potem pa me je prijel za roko in me odvel po ulici nizdolu. Ne vem, kje sva hodila. Čez čas pa sva prišla v širno, svétlo dvorano. Sila gospóde je bilo ondi. Nekam tesno mi je bilo pri srci, ko sem zrl po tistih ogledalih, preprogah in blestečih lestencih. A kmalu me je minila bojazen, saj takó prijaznivega gospoda še nisem videl nikdar, kakor je bil moj novi znanec. Dva krožnika najslajših slaščic je postavil préd-me, božal me v lice, povpraševal me po imeni, po stariših, prigovarjal mi, naj se ga poslej ne bojím itd. Vso noč, ves naslednji dan, za vselej bi bil rad ostal pri dobrem gospodu. Niti rožlanje njegove dolge sablje me ni več strašilo, še celó nekam ponosen sem bil na tó, da sedí „gospod s sabljo“ ob moji strani. Oj, dobri rajnki dedek, da bi bil prišel ti takrat v tisto svétlo dvorano ter me videl sedeti ob strani tako dobrega, ljubega vojaka, začudil bi se bil, tlesknil bi bil z rokama ter rekel: „De-tè šmènt, ta pa niso tak, kakor so bili ôni pod Napoljónom!“ — —

In kakó se mi je godilo po tem — bodete uprašali. I nù vedno bolje. Dobri gospod vojak me je privèl prav na stanovanje, stisnil mi pri vratih v rôko nekaj srebrnega, pobožal me ter — izginil po stopnicah. Oj, to so se čudili na stanovanji tovariši, ko sem jim pripovedoval dogodke ónega dné. Ne bili bi mi skoraj vsega verojeli, da jim nisem pokazal okroglo srebrnine in sladkih prepečencev, ktere mi je nataknil dobri gospod vojak po žepih.

Še kaj često sva se srečala po onem dnevu z dobrim gospodom. Izpoznala sva se do dobrega. A žal, da se je on staral in jaz še-le doraščal. A vkljub temu sva postala iskrena prijatelja. Oj kolikrat sem ga od tedàj spremljal na izprehod! A spremil sem ga vže tudi k večnemu počitku . . .

Jos. Volc.

